

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ АБРЕВІАЦІЇ (НА МАТЕРІАЛІ ТУРЕЦЬКОЇ МОВИ)

У наш час абревіація стала одним із найпоширеніших способів створення нових слів. Вона використовується у словотворенні так само активно, як і інші способи деривації, та є не менш важливою.

Поняття “абревіація” і “абревіатура” у словотворі витлумачують неоднозначно. Явище абревіації об’єднує два зворотні процеси: перший – це процес словотворення і пов’язане з ним поняття “спосіб словотворення”, яким оперують науковці; другий – це об’єднання скорочених компонентів у єдине ціле, тобто складання. Статус абревіатур у номінативній системі мови є досі невизначеним.

Метою статті є вивчення проблеми історії виникнення, формування та розвитку абревіації на матеріалі турецької мови.

У статті ми поставили перед собою такі завдання, як дослідження причин появи скорочень, висвітлення історії виникнення абревіатур у турецькій мові; дослідження та аналіз основних поглядів на дефініцію поняття “абревіація” турецькими та іншими вченими у різні періоди.

Проблема теорії абревіації, визначення самого поняття не раз були предметом лінгвістичних досліджень і залишаються актуальними в наш час.

Більшість лінгвістів (Д. І. Алексєєв, Л. М. Бойченко, Ф. Брюно, В. Г. Даниленко, К. А. Дюжикова, О. А. Земська, Н. Ф. Клименко, М. Коен, К. Нюроп, С. І. Ожегов, І. С. Самохотська, О. А. Стишов, М. М. Шанський та ін.) схильні розглядати скорочення саме в якості номінативного типу слів. Вони визнають абревіацію й абревіатуру словотвірним явищем, а отже, визнають абревіацію як морфологічний спосіб словотвору, а абревіатуру – як похідну одиницю, утворену цим способом. “Важко повірити, – говорить Д. І. Алексєєв, – у неповноцінність найменувань, які десятки років обслуговують суспільство і в своїй більшості не зазнають зміни”. Науковець стверджує, що абревіатурний спосіб словотвору є штучним, найсуб’єктивнішим серед усіх способів, відомих мові.

З цим пов'язані певні особливості абрєвіації: помилки при утворенні назв, варіантність та окаяональність, інтенсивність діахронічних змін, підпорядкованість регламентації, слабка національна закріпленість та вільне проникнення тощо [Алексеєв 1979, 72–73].

На думку М. М. Шанського, абрєвіація полягає лише в утворенні простих похідних слів унаслідок довільного скорочення вихідних твірних лексичних одиниць. Він визначає абрєвіацію, зважаючи лише на спосіб скорочення мотивувальних одиниць і склад похідних. На його думку, абрєвіація – це довільне й незалежне від структури мотивувального слова скорочення його фонетичного складу з наступним оформленням залишкової частини у синонімічний іменник. За допомогою абрєвіації скорочені слова утворюються внаслідок скорочення слова або фразеологічного звороту до певного звукового комплексу на приголосний, який одразу входить до системи відмінюваних іменників чоловічого, (зрідка) жіночого роду. Утворення нових слів, далі зазначає М. М. Шанський, за допомогою абрєвіації може відбуватися не лише внаслідок скорочення фіналу слова, але і внаслідок “вилучення” його початку або середини [Шанський 1968, 287–290]. Абрєвіатури, тобто складноскорочені слова, утворюються шляхом складення і виступають як композити особливого роду, оскільки за їх утворення відмінюються не повні основи, а скорочені [Шанський 1968, 281]. Це положення – зв'язок з протитипічною основою, з похідною одиницею – вважається основним у розумінні як абрєвіації, так і абрєвіатур, через те, що останні представляють собою скорочення словосполучень та складних слів. З точки зору словотвірної “етимології” абрєвіатур – це складні слова, оскільки вони утворюються шляхом складення усічених компонентів.

О. С. Кубрякова наголошує, що лексичні скорочення як результат абрєвіації перебувають на периферії словотвору, на рубежі між мотивованими й немотивованими знаками [Кубрякова 1965, 70–71]. Подібну думку висловлює й А. Є. Супрун, зараховуючи абрєвіацію до особливого виду словотвору, що «перебуває на межі слововинаходу, вигадування, посідає особливу позицію, що відрізняє його від “істинного”, “регулярного”, “звичайного” словотвору» [Супрун 1987, 101].

С. М. Шади́ко наголошує на тому, що при абрєвіації відбувається конденсація, ущільнення лише матеріальних одиниць

мотивувального комплексу, проте семантичне значення не зазнає скорочення. На його переконання, своєрідності абрєвіатурному способі словотвору надають декілька особливостей, основними з-поміж них є довільність стосовно морфологічного членування фрагментів, які в процесі абрєвіації утворюють нову лексичну одиницю, самостійне існування в мові лексем, на базі яких утворюються елементи абрєвіатур, співвідношення цих елементів зі словами у момент деривації і відсутність у них самостійного значення в абрєвіатурному слові, особливі формально-змістові співвідношення словотвірної пари, а також синонімічне використання абрєвіатур і вихідних синтагм [Шадько 2000, 10].

Відома спроба кваліфікувати поняття “абрєвіація” і “абрєвіатура” у межах підходу, що розвиває концепцію визначення абрєвіації як процесу скорочення слів вихідних словосполучень, а абрєвіатуру – як скорочений відповідник словосполучення, що утворився внаслідок абрєвіації не як способу словотворення, а як одного з видів скорочування [Могилевский 1966, 29].

Більш широке визначення, що охоплює усю сукупність скорочених одиниць, дає В. В. Борисов: «Скорочення – це одиниця усного чи письмового мовлення, створена з окремих (не усіх) елементів звукової чи графічної оболонки деякої розгорнутої форми (слова чи словосполучення), з якою ця одиниця знаходиться у лексико-семантичному зв’язку. При утворенні скорочення можуть використовуватись окремі звуки (літери), групи звуків (“уламки морфем”) та цільнооформлені компоненти у різних комбінаціях. Закономірності утворення скорочень нерозривно пов’язані з устроєм конкретної мови та її розвитком як суспільного явища. Важливою формальною ознакою скорочень є їх фонетичний чи графічний мотивований зв’язок з нескороченою формою, оскільки він (зв’язок) служить об’єктивним критерієм ідентифікації скорочень» [Борисов 1972, 100].

В. В. Борисов розуміє під абрєвіатурою літеру чи коротке сполучення літер, що мають алфавітну схожість із висхідним словом або висловлюванням і використовуються замість цього слова або висловлювання для лаконічності [Борисов 1972, 130].

Прихильником цього підходу є і А. Нелюба, який стверджує, що абрєвіація й абрєвіатури не належать до явищ словотвірної номінації, оскільки абрєвіатури словотвірно не мотивовані і не

мають внутрішньої форми, у процесі їхньої появи не з'являється нове значення. Проте він не заперечує того, що деякі з абревіатур можуть лексикалізуватися – набувати ознак слова і виконувати його функції [Нелюба 2004, 233–241].

Е. М. Береговська називає абревіатури структурно-стилістичними еквівалентами слів і словосполучень, які отримують “перевагу в циркуляції, в той час як розгорнуте найменування служить лише засобом тлумачення абревіатури” [Береговская 1986, 20].

Близька до неї точка зору полягає у тому, що абревіатурні знаки – це умовні скорочені словесні знаки опорних словосполучень з тією ж предметною співвіднесеністю, які є їхніми стилістичними синонімами. Абревіація служить свого роду вторинним кодом, виконуючи тим самим функцію заміщення однієї мовної матеріальної форми іншою.

В. Фляйшер взагалі розглядає скорочення як особливість лише письмової мови на противагу усиченню як способу отримання особливих лексичних одиниць, які можуть зустрічатися також і в усній мові [Фляйшер 1984, 134].

У багатьох дослідженнях процесів абревіації скорочення визначаються як специфічний засіб словотворення, який служить для створення структурно-семантичних і стилістичних варіантів слів (тобто скорочення не розглядаються як слова, коли вперше з'являються в усному чи письмовому мовленні, але стають ними у процесі мовного розвитку).

Г. Марчанд упевнений, що скорочення є викривленням уже існуючих слів. Разом із тим, заперечуючи можливість скорочень використовуватись поряд із стандартними англійськими словами, він вважає необхідним визнати, що з часом більшість, навіть жаргонні скорочення, тобто стилістичні варіанти слів, ставали повнозначними словами і рівноправними одиницями мовної системи [Marchand 1966, 357].

Низка дослідників підкреслюють, що скорочені слова відрізняються від нескорочених своїм емоціональним зарядом і стилістичною направленістю. Так, Х. Бредлі стверджує, що скорочення – це заміна у швидкій недбалій або жартівливій мові всього слова його частиною [Bradley 1946, 147].

Цю точку зору розділяє І. П. Шелковіна, вважаючи, що абревіатури, виникаючи як колоквиальні, інколи жаргонні, стилістично

“знижені” слова, у процесі довготривалого і регулярного вживання втрачають своє першочергове стилістичне забарвлення і входять у загальноновживану мову в якості нейтральної одиниці [Шелковина 1996, 118].

На переконання К. А. Дюжикової, специфіка абрєвіатурного способу словотвору полягає в тому, що компоненти лексичного скорочення існують в особливому вигляді, оскільки абрєвіатура є таким складноскороченим найменуванням, у якому переважно більшість частин вихідної або мотивувальної конструкції важко впізнати, оскільки вони не становлять конкретної основи вихідної конструкції, а є лише редукованою її частиною. Абрєвіацію дослідниця називає гібридним способом словотвору, вказуючи на спорідненість абрєвіації та словоскладання. “Абрєвіацією можна вважати будь-які процеси скорочення одиниць. Водночас тут присутні два різні процеси: скорочення, а далі й складання скорочених елементів” [Дюжикова 1997, 6–12]. Отже, дослідниця кваліфікує абрєвіацію як мовну універсалію, тобто як особливий, унікальний спосіб творення одиниць номінації зі статусом слова [Дюжикова 1997, 44].

Таким чином, статус абрєвіатур у номінативній системі мови є досі невизначеним. У визначенні їхньої сутності в сучасному мовознавстві відомі різні підходи. Одні мовознавці стверджують, що абрєвіатури є не самостійними номінативними одиницями, а формальними дублетами твірних повних слів та словосполучень. Інші заперечують це твердження, оскільки існують випадки, коли значення абрєвіатури й повного словосполучення не збігаються. А деякі науковці вважають, що скорочені утворення є проміжним явищем між самостійними похідними словами і фонетичними варіантами співвідносних твірних слів.

У багатьох дослідженнях процесів абрєвіації скорочення визначається як специфічний засіб словотворення, який служить для створення структурно-семантичних та стилістичних варіантів слів, тобто скорочення не розглядаються як слова, коли вперше з’являються.

Абрєвіація одержала широке поширення у європейських мовах у ХХ столітті, а в турецькій мові вона стала проявлятися в 40-і роки ХХ століття після проведення перших значних реформ турецької мови у результаті “мовної революції”. На початковому

етапі лексична абревіація була незначною і мала характер безпосереднього запозичення складних найменувань зі сфери суспільно-політичних відносин (це були, в основному, французькі й англійські скорочення).

Однією з важливих реформ, проведених президентом Мустафою Кемалем Ататюрком після проголошення Турецької Республіки, стала заміна у 1928 році арабського алфавіту латинським. Лексика османської мови, яка панувала до цього моменту, приблизно на 70 % складалась із арабських та перських слів, були наявні також окремі арабські та перські граматичні конструкції. Тому було проведено очищення турецької мови від арабських та перських слів у сферах освіти, науки, літератури тощо.

Журналісти писали свої статті османською мовою, а потім відносили їх до спеціальних перекладачів “*ikamesi*”, які за допомогою тезауруса перекладали статтю пореформованою мовою.

Реформі письма приділялась велика увага. Вона посідала важливе місце у культурному розвитку країни. Було створено особливу мовну комісію з відомих мовознавців та науковців, які займались підготовкою нового алфавіту та встановленням змін для звукової системи, притаманної турецькій мові.

1930 року було видано книгу Садрі Максуді Арсала “Для турецької мови” (“*Türk Dili İçin*”), у якій автор наголошує на невідворотності процесу створення сучасної літературно освіченої Туреччини та необхідності реформування турецької мови [Maxsudi 1930].

У 1932 році було засновано Турецьке Лінгвістичне Товариство (*Türk Dil Kurumu*), яке виступає як офіційний орган із мовних питань, сприяє лінгвістичним дослідженням турецької та інших тюркських мов, публікує збірник правил пунктуації, словники, а також низку мовознавчих книг та наукових журналів.

Упродовж останніх десятиліть Турецьке Лінгвістичне Товариство працювало над створенням нових турецьких слів, багато з яких функціонують у ролі термінів сфери інформаційних технологій. Однак іноді Товариство критикується за надмірну штучність у звучанні цих понять.

Активний розвиток функціонування абревіатур можемо простежити відповідно до їхньої появи в Орфографічних словниках турецької мови, які видані Турецьким Лінгвістичним Товариством.

Вперше про орфографічні та пунктуаційні особливості скорочень згадується в Орфографічному словнику 1941 року випуску, у розділах “Використання великих літер у власних назвах” та “Пунктуація”. Всього у словнику було використано 8 абрєвіатур. Така тенденція продовжувалась аж до 1962 року.

Словник 1965 року став новим етапом у історії абрєвіатур. Він, на відміну від попередніх, налічував вже 391 абрєвіатуру. І у вступі абрєвіатури згадувались як новизна у розвитку мовознавства Туреччини. Однак він не містив окремого розділу про правопис абрєвіатур. Видання 1977 та 1980 років містили незначне пояснення щодо пунктуаційного оформлення скорочень.

Видання 1981 року було першим, яке містило окремий список абрєвіатур та окрему статтю щодо їхнього правопису. У пункті 48 статті під назвою “Правопис абрєвіатур” було подано особливості написання абрєвіатур, наведено приклади. І разом із ними у словнику налічувалось 283 абрєвіатури.

У словнику 1985 року виділено окремий розділ, присвячений абрєвіатурам. Він містив інформацію щодо використання крапок у скороченнях, а також правила використання афіксів у абрєвіатурах. У словниках 1985, 1988, 1993 років випуску розміщувались нові абрєвіатури, які не використовувались у словниках, виданих із 1965 року. У словниковій статті під назвою “Абрєвіатури, які часто використовуються” був поданий список із 33–35 абрєвіатур, та окремо наведено приклади скорочень (*ТВММ (Türkiye Büyük Millet Meclisi) – Великі Національні Збори Туреччини; РТТ (Posta ve Telgraf Teşkilatı Genel Müdürlüğü) – Управління пошти, телефону, телеграфу; МТА (Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü) – Інститут розвідування й пошуку природних ресурсів; ДСІ (Devlet Su İşleri) – Державне управління водного господарства; НАТО (Kuzey Atlantik Antlaşması Teşkilatı) – Організація Північноатлантичного договору; АВД (Amerika Birleşik Devletleri) – Сполучені Штати Америки; ТНУ (Türk Hava Yolları) – Турецькі авіалінії; ВМ (Birleşmiş Milletler) – Організація Об’єднаних Націй*).

У 1996 та наступних роках кількість скорочень помітно збільшується: у 1996 році – 395 скорочень; 2000 рік – 404 скорочення; 2005 рік – 561 скорочення; 2012 рік – 1046 скорочень [Balyemez 2012, 41–57].

На нашу думку, продуктивним словотворчим засобом у турецькій мові аббревіація стала тільки у 60-і – 70-і роки ХХ століття, коли за ініціативи Турецького Лінгвістичного Товариства вперше було здійснено ґрунтовне поповнення лексичного складу та термінологічних систем турецької мови, яке здійснювалось трьома шляхами:

1) зібранням генетичної тюркської лексики з турецьких писемних літературних пам'яток із ХІІІ століття (Tarama), яка була зведена в багатотомний “Словник зібрань” (Tarama Sözlüğü 1943–1972 pp.). Частина цієї активізованої лексики на правах неологізмів увійшла до словникового складу сучасної турецької літературної мови і виступає як еквівалент арабських та перських слів: *konuk* (ар. *misafir*) – *гість*, *tanık* (ар. *şahit*) – *свідок*, *oran* (ар. *nispet*) – *співвідношення*, *kez* (ар. *defa*) – *раз*, *sonuç* (ар. *netice*) – *результат*, *висновок*;

2) збором лексики з діалектів турецької мови (Derleme), яка згодом була сконцентрована у “Збірці турецької діалектної лексики” (Derleme Dergisi 1939–1957 pp.) та у “Діалектологічному словнику” (Derleme Sözlüğü 1962–1972 pp.). Словниковий склад літературної турецької мови поповнюється діалектною лексикою також через розмовну мову та завдяки широкому використанню діалектизмів у творах сучасних турецьких письменників. Окрім вираження специфічних народних реалій – *çekel* “невелика мотиґа”, *divlek* “недозріла диня”, *çömçe* “дерев'яний ковш”, – у літературну мову увійшла і діалектна лексика, яка виражає різні поняття і виступала в якості еквівалентів та синонімів арабської та власне турецької лексики: *kuşku* (ар. *şüph*e) “сумнів”, *güneş* (ар. *cenup*) “південь”, *alan* (ар. *saha*) “площа”, “поле”;

3) створенням нових слів – неологізмів – шляхом використання словотвірних засобів турецької мови, її діалектів, а також низки інших сучасних та давніх тюркських мов (Türetme). Цей спосіб словотвору є найбільш продуктивним. При створенні способом афіксації нових лексичних одиниць, які виражають будь-які сучасні поняття, використовують: 1) продуктивні афікси *-lı*, *-sız*, *-lık*, *-ca* та інші; 2) малопродуктивні в сучасній турецькій мові афікси *-ak*, *-man*, *-cil*; 3) афікси, запозичені з інших тюркських мов *-sal*, *-tay*, *-ev*.

Саме в результаті використання словотвірних засобів, поповнення та оновлення лексики турецької мови було покладено початок такому процесу, як абрєвіація. Абрєвіатури всіх типів належать до мовних засобів, позбавлених індивідуальної експресії, до знаків, що характеризуються системним взаємозв'язком та абстрактною умовністю. Абрєвіація виступає продуктом соціолінгвістичного процесу, в якому розвиток мови пов'язувався зі свідомим втручанням суспільства та громади, з активною мовною забудовою. Абрєвіація відображує сучасний стан суспільства, коли і на міжнародному етапі відносин, культурної та економічної інтеграції простежується постійне зростання інтересу та тяжіння до частотного вживання різної лексики та термінології, активного та творчого використання мовних ресурсів для вираження спеціального поняття.

Отже, у турецькій мові абрєвіація як спосіб словотворення з'являється лише на початку ХХ століття, що пов'язано з дією екстралінгвістичних факторів.

У роботах, присвячених проблемі скорочених лексичних одиниць у турецькій мові, для позначення скорочень використовується широкий спектр різних визначень та термінів: "abbreviation", "kısaltma", "kısaltılmış sözcük", "iktisar", "akronim".

Слід зауважити, що жоден термін, так само, як і сам процес абрєвіації, що використовуються нині, не отримали чіткого визначення, що обумовило різне тлумачення у лінгвістичних дослідженнях.

Розглянемо основні тлумачення поняття абрєвіація, які найбільше розповсюджені та висвітлені у сучасному турецькому мовознавстві.

Мовознавець Джем Чобанлі зазначає, що "скорочення" – це "позначення одного слова за допомогою першої літери або вибраних декількох" [Çobanlı 2001, 8].

Бюлєнт Фідан у науковій праці "Коротко про скорочення" говорить про те, що існує два види абрєвіатур. Перший – це скорочення тексту. Під час передачі читачу, слухачу об'ємного тексту, насиченого подіями, інколи, задля уникнення надлишкової інформації, автор подає її у скороченій формі. Другий вид скорочення являє собою символічний запис слова з окремих його букв.

Скорочення визначається частиною букв, які містяться у слові або у словах. Мета скорочення – економія місця у тексті. Більшість символів, які ми використовуємо у текстах, і є певною мірою скороченням. Ці символи спочатку сприймаються читачами як загальний код. Міжнародні одиниці вимірювання, дорожні знаки, різноманітні піктограми, будучи показниками, в той же час є скороченнями [Fidan 2002, 29].

Шюкрю Халюк Акалін вважає, що “абрєвіація – це вираження та символювання слова, терміна або власного імені за допомогою слова або слів, які воно містить у собі” [Akalin 2008, 50].

Хюсейн Ілдиз у своїй науковій статті “Дослідження абрєвіатур у турецькій мові: скорочення довгого слова” не дає визначення абрєвіатури, а посилається на різні словники турецької мови: Словник турецької мови (Türkçe Sözlük), за яким абрєвіація – це 1) процес скорочення; 2) скорочене слово; Словник граматичних термінів (Gramer Terimleri Sözlüğü): “Абрєвіація – це форма скорочення на письмі частовикористовуваних слів, власних імен та назв організацій, з метою економії місця, зручності”; Словник бібліотекознавства (Kitaplıkbilim Terimleri Sözlüğü): 1) “нове слово, утворене з перших літер назви певної організації, групи чи спілки”; 2) “нове слово, утворене шляхом сполучення перших складів слів”; Словник літературних термінів (Yazın Terimleri Sözlüğü): “коротке пояснення назв, слів за першими складами, що згадуються на письмі, позначка”; Словник мовознавчих термінів (Dilbilim Terimleri Sözlüğü): “форма літери, яка використовується на письмі для скороченого позначення слова за його літерами”; Словник мовознавчих термінів з коментарями (Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü) подає визначення: “Абрєвіація – це 1) форма скорочення слова чи фрази; 2) скорочене слово чи фраза” [Yıldız 2010, 259–260].

Ейюп Геніш вважає, що: “Абрєвіатури, або скорочення, – це слова, утворені з перших (однієї чи декількох) літер словосполучень” [Геніш 2010, 180].

Отже, дослідники за усієї неповноти визначення процесу скорочення зазвичай враховують, що головною особливістю абрєвіатур є їхній тісний зв’язок із висхідною одиницею (словом чи словосполученням). Така позиція простежується у класифікації скорочень з опорою на мотивуючу одиницю (слово або слово-

сполучення), чия структура та семантика впливають на тип абрєвіатури. У багатьох роботах термін “абрєвіація” вживається у двох значеннях:

1) явище, пов’язане зі скороченими записами мови, – це графічна абрєвіація, а самі записи – графічні абрєвіатури (скорочення);

2) процес, пов’язаний з утворенням нових лексем, спосіб словотворення, у результаті якого виникають (створюються) абрєвіатури різних видів, абрєвіатурні лексеми, лексичні скорочення, скорочені та складноскорочені слова. У цьому випадку в основу визначення покладено принцип, що бере початок від форми та складу похідної одиниці.

Турецькі ж мовознавці подають значення терміна “абрєвіація” більш загально, беручи до уваги в основному його структурне оформлення. Деякі з мовознавців не дають конкретного тлумачення, а пояснюють його описово або ж посилаються на словники мовознавчого спрямування.

ЛІТЕРАТУРА

Алексеев Д. И. Сокращенные слова в русском языке. Саратов, 1979.

Береговская Э. М. Хрестоматия по французской стилистике. Москва, 1986.

Борисов В. В. Аббревиация и акронимия. Военные и научно-технические сокращения в иностранных языках. Москва, 1972.

Гениш Э. Грамматика турецкого языка. Фонетика, морфология, этимология, семантика, синтаксис, орфография, знаки препинания: Т. 3: Служебные слова, послелогои, союзы и частицы, междометия, аффиксы, предложение, правила орфографии, знаки препинания. Москва, 2008.

Дюжикова Е. А. Аббревиация сравнительно со словосложением: Структура и семантика на материале современного английского языка: дис. доктора филол. наук: 10.02.04. Москва, 1997.

Кубрякова Е. С. Что такое словообразование? Москва, 1965.

Могилевский Р. И. Аббревиация как лингвистическое явление: автореф. дис. канд. филол. наук. Тбилиси, 1966.

Нелюба А. М. Номінативно-словотвірні можливості аббревіатур // **Збірник Харківського історико-філологічного товариства**. Харків, 2004.

Степанова М. Д., Фляйшер В. **Теоретические основы словообразования в немецком языке**. Москва, 1984.

Супрун А. Е. Дуалізм словообразования, діахронія і синхронія // **Сопоставительное изучение словообразования славянских языков**. Москва, 1987.

Шадыко С. **Аббревиатуры в русском языке (в сопоставлении с польским)**: автореф. дис. на соискание науч. степени докт. филол. наук. Москва, 2000.

Шанский Н. М. **Очерки по русскому словообразованию**. Москва, 1968.

Шелковина И. П. Обновление лексики современного немецкого языка путем аббревиации // **Вестник МГУ. Технологии в образовании: Серия Гуманитарные науки**. Москва, 1996.

Akalın H. **Yazım Kılavuzu**. Ankara, 2008.

Balyemez S. TDK İmla / Yazım Kılavuzlarının Kısaltmalar Bölümleri Üzerine Bir Değerlendirme // **Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi Cilt 1, Sayı 1**. Bartın, 2012.

Bradley H. **The Making of English**. London, 1946.

Çobanlı C. **Ulusal ve Uluslararası Kısaltmalar ve Kısa Adlar Sözlüğü**. İstanbul, 2001.

Fidan B. **Kısaltmalar Kılavuzu**. İstanbul, 2002.

Maksudi S. **Türk Dili İçin**. Ankara, 1930.

Marchand H. **The categories and types of present-day English word-formation**. Weisbaden, 1966.

Yıldız H. Türk dilinde kısaltmalar üzerinde bir inceleme: Uzun lafın kısası // **Türk kültürü araştırmaları armağan dizisi 01**. Ankara, 2010.